

Táknfræði kirkjunnar

Fyrir nokkrum árum reit ég grein um töframagn helgisiða sem kom út í blaðinu „Lögrétta“. Gerði ég þar grein fyrir nokkrum atriðum í starfi og tilgangi siðaathafna, og lagði sveiflufræðina til grundvallar. Siðaathafnir væru notkun hærrí náttúrukrafta, sem birtast í sveiflumagni sem náð væri tókum á og flyti í gegnum athafnirnar með því að sérhver hreyfing, sérhvert hljóð eða tónn og tónasambönd raskaði hinni háttbundnu hreyfingu efnisins og gæfi því nýja hreyfingu sem ætíð hlyti að vekja afturkast eða svar, því allt leitaði jafnvægis á ný. Benti ég á hita- og kuldahreyfingar í þessu sambandi, því að þegar hitastraumur leitar frá miðjarðarlínu til heimskautanna, hlýtur kuldastraumur óhjákvæmilega að berast frá heimskautunum áleiðis til miðjarðarlínu. Munurinn er aðeins sá, að í sambandi við siðaathafnir eru það aðallega sveiflur í æðri veröldum sem eru vaktar til verka, en ekki í hinum jarðneska heimi.

Í eftirfarandi greinarkorni ætla ég að minnst stuttlega á nokkur tákn sem birtast í sambandi við lútersku kirkjuna. Það ætti í raun réttari að byrja á því að lýsa framgangsmáta þeim sem viðhafður er í messunni, en það er að ýmsu leyti örðugt, því hún er slitin úr sambandi. Það vantar t.d. inngangsathöfn, sem sé hreinsunarathöfn o.fl. Það eru komnar eyður í siðakerfið, sem urðu þegar eftir siðaskiptin og fráhræfing frá katólsku kirkjunni, því siðakerfi hennar er nákvæmlega byggt. Þó er nokkrum dráttum haldið enn í dag. Það má því segja, að í messum þeim sem sakramentið er veitt séu aðalatriðin til staðar. Dr. Annie Besant bendir á einum stað svo ljómandi vel á það hvernig rétt byggt siðakerfi eigi að vera: „Sérhver mikilvæg siðaathöfn er frásögn um viðburðaröð í náttúrunni.“ (Every great ceremony indicates a process in nature.) Við eigum því að geta haft ákveðinn fyrirbrigði í náttúrunni, eða réttara sagt, lögmál þau er hún lýtur, sem mælikvarða á byggingu sérhvers siðakerfis hvort sem það er stutt eða langt. Ákveðin atriði í fyrirbrigðaröð verða að vera eftirgerð eða eiga hliðstæður í siðakerfinu. – Við getum t.d. tekið manninn sem fyrirmynd.

Maðurinn fæðist, vex, kemst á ungdómsár, hann nær fullorðinsárum, eldist, nær elliárum og deyr. – Á sama hátt á athöfnin upphaf sitt, vex, nær hámarki sínu í sakramentinu, heldur síðan áfram og er loks að fullu lokið.

Ef við aðgætum vel, þá eigum við að finna sömu fyrirbrigðaröðina í öllum tegundum lífs, í sólarhring, árinu, lífi þjóðarinnar og mannkynsins í heild, lífi sérhverrar lífveru hvort sem líf hennar er langt eða skammt. Við sjáum að þarna birtist lögmál sem sérhver mikilvæg siðaathöfn hlýtur að eftirgera til þess að komast í samband við allsherjarlífið sjálft og lögmál þess. Á meðan menn tóku þátt í athöfninni gerðust þeir hlutir, að heilt tilverufimabil hóf göngu sína, náði fullum þroska, hrörnaði og dó. En eftir varð árangurinn af starfinu, hæfileikarnir, sem glæddir voru og þroskaðir á meðan athöfnin, lífið, starfsemi þessarar tilveru fór fram.

Sný ég mér þá að hinni hliðinni, því, sem er viðfangsefni mitt í þessu greinarkorni.

Það mætti örlítið minnst á kirkjunnar, musterin, sem siðaathafnirnar, messurnar, guðsþjónustan fer fram í. Í innsta eðli sínu á guðshúsið, eins og það er oft réttilega nefnt, að vera táknræn framsetning af byggingu tilverunnar. Undir sumum guðshúsum eru gerðar grafhvelingar. eru þær tákn undirheima eða þeirra heima sem eru lægri en jarðríki. Kirkjugólfið, eða sá hluti kirkjunnar sem söfnuðurinn hefst við í, er tákn þessa heims, súlurnar og veggirnir tákna geðheima, en súlnahöfuðin, dýrtingamyndirnar og skrautið er tákn hins

listræna og skapandi kraftar og oddbogarnir tákn hugheimanna, en spírurnar og turnarnir eru tákn hinna æðri og andlegu veralda. Í gotneska stílnum eru beinar, óslitnar línur alla leið upp úr, og eru þær tákn þess andlega lífs, æðsta lífs, sem streymir upp og niður í gegnum alla þessa heima. Kristur sté niður til heljar og upp til himna – en hann gerir það ekki í eitt skipti, hann gerir það alltaf á meðan tilveran er til, og starfar m.a. á þann veg að endurlausn alls og allra.

Krossinn

Er hann áreiðanlega eitt af elstu táknum sem fundin eru í Egyptlandi, eða tékrossinn, sem nefnist fullkonnunarkrossinn. Er krossinn því miklu eldri en kristna trúin. Er krossinn mótaður með tveim línum, er önnur lárétt og er tákn efnisins, en hin er lóðrétt og er tákn andans, sem streymir niður í efnið og gefur því líf, gerir það starfhæft með sneringu sinni. Er það tóninn, hljóðið, ómurinn, sem smýgur í gegnum aflvana óskapnaðinn og setur hann í hreyfingu, gefur honum líf. Að öllum líkindum er átt við þetta með hinu heilaga sanskrítarorði *Om* eða *Aum*, og er líklegt að norræna orðið *ómur* sé einmitt komið af þessu sanskrítarorði, og á það þá ekki einnig skylt við egypska orðið *amen* og Amen-Ra, sem er heiti hins æðsta guðs Egypta? Af orðinu ómur er líklega myndað orðið *Ýmir*, heiti Ýmis jötuns, úr hvers líkama heimurinn var gerður. Honum var fórnað á sama hátt og andinn fórnar sér með því að bindast efninu er hann gegnumstreymir það og bindur sig í því til þess að tilveran geti orðið til, orðið starfandi og birst sem líf í ytri búningi, og er þetta svo greinilega sýnt og táknað í krossinum. Það mætti segja: Í upphafi var ómur, og ómurinn var hjá Guði, og ómurinn var Guð. Ég held að með þessu sé maður kominn skör nær innsta kjarna hlutanna

Ten áður. Í kórnum í sumum kirkjum er gert gólf, sem er samsett af hvítum og svörtum tíglum sem raðað er á víxl. eru svörtu tíglarnir tákn efnisins, en þeir hvítu tákn andans. Bendir þetta á sömu hugmyndina og þá sem falin er í krossinum um sameiningu anda og efnis, og er að því leyti ljósari framsetning vegna þess, að sameinig anda og efnis mótar grundvöll hinnar starfandi tilveru á öllum stigum hennar, eins og tíglarnir móta og benda á grunn guðshússins, kórgólfið.

Ljósinn

Í sambandi við allar helgiathafnir eru notuð fleiri eða færri ljós. Er það annað hvort sprittlogar, vaxkertaljós eða sterínljós. Vaxljósinn eru best og sprittlogi, en hann á í raun og veru að loga alltaf. Er hann tákn hins eilífa loga sem alltaf verður til staðar í tilverunni alla tíð. Stundum er notað stórt aukakerti til þess að tákna þetta, og frá því eru svo altariskertin kveikt. Stundum eru notuð tvö stór kertaljós, sitt hvorum megin við altaristöfluna, en á altarinu sjálfu tveir þriggjaljósa stjakar, sinn hvorum megin. Við getum þá sagt, að tvö stóru ljósinn tákni hinar miklu hliðar tilverunnar eða þætti, þann jákvæða og neikvæða, eða anda og efni, en hin ljósinn tákni litina eða geislana, og má þá segja að miðljósið, á milli hinna þriggja sem eru sitt hvoru megin, sé biblían sem liggur á altarinu, og sé hún aðalljósið og miðljósið af þeim sjö, og höfum við þá einnig á altarinu fulltrúa hinna sjö erkiengla, sem ráða yfir höfuðskepnunum og hinna sjö plánetulogosa, sem standa frammi fyrir hásetinu, og hinna sjö karmadrottna, og eru allar þessar þrjár tegundir hinna voldugu anda, sem eru aðstoðarmenn logosar sólkerfisins, sýndar í ljósum altarisins. Einnig eru í þessum sjö ljósum sýnd öll stærri þróunarskeiðin, því að þau skiptast öll í sjö sinnum sjö þróunartímabil.

Brauðið og vínið

Við altarisakramentið er notað brauð og vín. Er sagt að brauðið sé Krists sannarlegur líkami og vínið hans sannarlegt blóð. Menntú þessu ekki – ekki allir – og því hefur þessu verið breytt sums staðar og sagt, að brauðið og vínið sé tákn Krists líkama og blóðs. Frá almennu sjónarmiði virðist hið síðara vera réttara þar sem kirkjan heldur því fram, að Jesús hafi stofnað sakramentið í kvöldmáltíðinni og þess vegna sé það endurtekið til minningar um þennan atburð í lífi hans.

Eins og svo margt annað sem telst til helgiathafna á sakramentið ekki uppruna sinn við þetta tækifæri í kvöldmáltíðinni. Það er miklu eldra. Í launhelgunum, einnig þeim egypsku, var sakramentið viðhaft og jafnvel í miklu stórfenglegri stíl en kirkjan notar það. – En hitt gæti þó verið rétt, að kvöldmáltíðin hafi verið fyrirmyndin.

Frá sjónarmiði hinna dulrænu vísinda er fyrri skýringin réttari, að brauðið sé líkami Krists og vínið blóð hans. Er þetta eitt af þeim viðfangsefnum sem örðugt er að skýra fyrir mönnum og ógerlegt að sanna að raunvísindalegi leið.

Þegar brauðið og vínið er vígt fer fram innri efnabreyting sem ekki er sýnileg í hinu ytra efni. Efnalög eða efnategundir hinna hærri veralda, sem einnig eru til staðar í þessum hlutum eins og ljósvakaefnið t.d., eru að miklum mun hreyfanlegri en hið jarðneska efni. Það sem gerist við vígsluna er, að efnun hinna hærri heima, sem venjulega fylgja því jarðneska, er rutt brott og inn koma efni sem eru miklu hærri, þ.e.a.s. efni, sem hafa miklu herra sveiflumagn en hin og eru því stöðugur farvegur fyrir þessar sveiflur. Á þennan hátt er opnaður farvegur fyrir þessar sveiflur. Á þennan hátt er opnaður farvegur fyrir guðdómlega orku, sem ekki var áður til staðar, í gegnum brauðið og vínið með vígsluathöfninni. Og með því að Kristur er ávallt á bak við kirkjuna veitir hann lífi sínu og krafti í gegnum sakramentið þegar vínið og brauðið hefur verið vígt. Það er í raun og veru tengt honum þegar þessi breyting hefur farið fram. Þess vegna er það, að vínið verður að dulvísindalegi leið farvegur fyrir blóð hans og brauðið farvegur fyrir hans líkamlegu orku. Það eru þessir tveir þættir í hans innra lífi, sem birtast í gegnum sakramentið sem tvenns konar orkuflóð. Þetta orkuflóð verður að vera í samræmi við grundvöll sköpunarinnar, anda og efni. Er vínið tákn andans, samsvarar honum eða er hann, en brauðið er efnið. Þetta fyrirbrigði verður að vera í samræmi við lögmál náttúrunnar ef það á að geta gerst, einnig hinnar æðri og innri náttúru.

Messuklæðin

Hin ýmsu messuklæði benda á stöðu þá sem hlutaðeigandi hefur innan kirkjunnar, t.d. hvort hann er prestur eða biskup. Prestar bera t.d. ekki kápur eins og biskupinn. Í katólskum sið hefur hvert fat sína ákveðnu merkingu og er við vígsluna gert að farvegi fyrir sérstaka tegund orku eða orkustrauma.

Í lútersku kirkjunni eru messuklæðin þessi: **Hempan**, og er hún svört. **Rykkilínið** er utan yfir henni, og er það hvítt. Er yfir því **hökullinn**, og er hann fjólurauður með **gylltum krossi** á baki. Um hálsinn er **prestakraginn**, hvítar, stífaðar opnar pípur, er víkka eftir því sem dregur fjær hálsinum. Það virðist svo sem að þetta allt hljóti að hafa einhverja þýðingu – að öðrum kosti hefði það ekki verið notað eða fundið upp til notkunar. Búnaðurinn í heild á

auðvitað að auðkenna þann mann sem starf þetta hefur með höndum, og sýna hvers konar stétt eða stöðu hann telst. En þetta mun þó ekki vera aðalatriðið. Hér hljóta að liggja dýpri ástæður til grundvallar, og ein þeirra er sá orkufarvegur sem messuklæðin eiga að vera. En þau hafa einnig táknræna þýðingu. Stuttlega má skýra þau á þessa leið:

Hempan táknað myrkur heiðindómsins og líf hinna lægri veralda. **Rykkilínið** táknað ljós kristindómsins og ljóma hinna hærri veralda sem útrýmir myrkrinu. **Hökullinn** með **krossinum gullna** táknað kærleika Krists og trúna á hann, sem þetta ljós er þrungið af. **Prestakraginn** er af sumum sagður vera eftirlíking af ljómanum utan um höfuð Krists.

Búnaður prestsins er einnig sambærilegur við þá leið mannanna til Guðs og Krists. Hinn svarti litur hempunnar bendir á örðugleika þá er mennirnir verða að stríða við til þess að geta fengið inngöngu í Guðsríki, því að í gegnum þrautir og þjáningar ber yður að innganga í Guðsríki. Hið hvíta rykkilín er tákn þeirrar gleði sem þeir öðlast, sem hafa yfirstigið þjáningar og örðugleika, öðlast gleði hinna trúuðu, sem eru jafnvel glaðir í hinum mestu örðugleikum. Purpuralitur hökulsins bendir á kærleika þann sem slíkir menn hafa öðlast og veita stöðugt frá sér, ásamt áhrifum fórnfúsar þjónustu. Og krossinn gullni er orðinn kóróna þess sem takmarkinu hefur náð, sameiningu við Guð og Krist í hinu hæsta ástandi einingar.

Hreyfingar prestsins

Áður en ég lýk við þetta greinarkorn vil ég minnst stuttlega á eitt atriði. eru það hreyfingar prestsins fyrir altarinu.

Ég var eitt sinn fyrir mörgum árum staddur í kirkju, og datt mér þá allt í einu í hug að spyrja sjálfan mig að því hver væri ástæðan til þess að presturinn sneri sér fyrir altarinu. Þegar fram í messuna kom, rann lausnin upp fyrir mér, a.m.k. ein lausnin. Þær geta þó verið fleiri en ein.

Ég veitti því sérstaka eftirtekt, að í hvert sinn sem presturinn sneri sér til safnaðarins birti hann honum boðskap drottins, en þegar hann sneri sér að altarinu bað hann fyrir safnaðarins hönd.

Af þessu dró ég þá ályktun, að presturinn birtist meðan á messunni stendur í þremur persónum. Í fyrsta lagi er hann fulltrúi Guðs, þegar hann snýr sér að söfnuðinum og birtir boð drottins. Í öðru lagi er hann fulltrúi safnaðarins, er hann snýr sér til hátignarinnar og biður fyrir hönd safnaðarins. Í þriðja lagi er hann, í bæði skiptin samanlögð, meðalgangarinn milli Guðs og manna, eins og Jesús var það og er.

Blessun og birting krossmarksins eru mjög markverð og djúptæk. En það er í raun réttir mjög örðugt að gera það skiljanlegt frá almennu sjónarmiði.

Til þess að gera sér til fullnustu grein fyrir því hvað gerist þegar presturinn framkvæmir þessar athafnir verða menn að hafa það í huga, að presturinn er farvegur fyrir sérstaka tegund orku sem flæðir í gegnum kirkjuna, og þessi orka birtist í hinum lægri veröldum – ekki sýnileg í hinum jarðneska heimi – sem ljósstraumar, sem ganga út frá höndum prestsins, sem miðdepils, í allar áttir, og þetta ljósflóð flýtur yfir allt umhverfið og verkar á stórum svæðum umhverfisins og nær langa vegu út frá kirkjunni í allar áttir. Kemur þetta flóð ljóss og orku

frá hinum hæstu sviðum tilverunnar og er Kristur gjafi þess og miðlari, eins og vikið er að í sambandi við altarissakramentið. Á sama, eða líkan hátt, fossar þetta orkuflóð í gegnum krossmerkið sem presturinn mótar í lok blessunarinnar. Og ekki einungis söfnuðurinn og allir þeir sem búa í nálægð kirkjunnar, í bænum eða kaптúninu sem hún er í eða héraðinu, njóta góðs af áhrifum þessa mikla orkuflóðs, heldur einnig öll hin lægri náttúruríki, bæði þessa heim og hinna æðri heima.

Að lokum vil ég svo minnast á eitt atriði í þessu sambandi. Það er mjög mikilsvert að sá sem fer með siðaathöfn, hafi djúpa andlega hneigð og beri ótakmarkaða lotningu fyrir verkinu sem hann vinnur að, og að hann kappkosti að lifa grandvöru og heiðarlegu lífi gagnvart öllum, og láti samúðar- og réttlætistilfinninguna ráða í hvívetna.

Sé þessu fullnægt í sæmilega ríkum mæli er lítill vafi á því að hann vex við starfið og verður æ víðtækari farvegur fyrir hin æðri öfl, eftir því sem árin líða. Hann verður að hafa það hugfast, að hann verður ætíð að gefa athöfninni sem hann fer með, hluta af sínu eigin lífi. Á þennan hátt, og hann einan, verður hann til meiri og meiri blessunar fyrir aldna og óborna.

Jón Árnason prentari.

GANGLERI

XV. ár, 1. hefti

MCMXLI